

втрата роботи, близьких людей, розпад сім'ї, розрив стосунків із значимою для нього особою тощо), або відбуватися поступово, коли людина тривалий час зазнає негативного впливу середовища або власної поведінки. Наслідком соціальної дезадаптації можуть стати соціальна ізоляція індивіда, втрата ним соціального статусу, соціально корисних зв'язків, девіантна або саморуйнівна поведінка індивіда.

Список використаних джерел:

1. Александровский Ю. А. Системный анализ состояний психической дезадаптации и пограничные нервно-психические расстройства / Ю. А. Александровский // Проблемы системного подхода в психиатрии. – Рига, 1977. – С. 89–93.
2. Запобігання інституціалізації дітей раннього віку. Інноваційні технології соціальної роботи з профілактики відмов від новонароджених дітей : метод. посіб. / [автори упоряд. : Алексєєнко Т. Ф., Безпалько О. В., Бервено Н. О. та ін. ; за заг. ред. Зверєвої І. Д., Петрович Ж. В.]. – К. : Століття, 2008. – 224 с.
3. Зданевич Л.В. Професійна підготовка майбутніх вихователів до роботи з дезадаптованими дітьми: теорія і методика : [моногр.] / Л. В. Зданевич. – Хмельницький : вид-во ХГПА, 2013. – 480 с.
4. Змановская Е. В. Девиантология: (Психология отклоняющегося поведения) : Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. — М. : Издательский центр «Академия», 2003. — 288 с. URL: <http://uchebniki.com/book/134-socialna-pedagogika-navchalnij-posibnik-alyeksyeyenko-tf/8-d.html>
5. Ковалев В. В. Роль чинника дизонтогенеза в этиологии, патогенезе и клинике психических заболеваний у детей и подростков / В. В. Ковалев // Тезисы Всесоюзной конференции по организации неврологической и психиатрической помощи детям. – М. : Педагогика, 1980. – С. 126–128.
6. Коджаспирова Г.М., Коджаспиров А.Ю. Педагогический словарь: Для студ. высш. и сред. пед. заведений. – М. : Издательский центр «Академия», 2000. – С.33–34.
7. Краткий психологический словарь / [ред.-сост. Л. А. Карпенко ; под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского]. – [2-е изд.]. – Ростов н/Д. : Феникс, 1998. – 512 с.
8. Крутий К.Л. Попередження освітньої депривації як чинника шкільної дезадаптації дітей // Дошкільна освіта. – 2013. – №3. – С.34–39.
9. Семаго М. М. Сопровождение ребенка в образовательной среде. Структурно-динамическая модель / М. М. Семаго // В сб. научных трудов кафедры коррекционной педагогики и специальной психологии «Коррекционная педагогика и специальная психология: актуальные проблемы, основные направления развития и перспективы научного поиска». – М. : Изд. АПК и ПРО, 2003. – С. 24–37.
10. Северный А.А., Иовчук Н.М. К вопросу о дидактогенных депрессиях у младших школьников [Электронный ресурс] // Психолого-педагогические исследования. 2012. № 1. URL: http://psyjournals.ru/psyedu_ru/2012/n1/50833.shtml
11. Слободчиков В. И. Антропологический принцип в психологии развития / Слободчиков В. И., Исаев Е. И. // Психология учителя : тез. докл. 7-му съезду Общества психологов СССР. – М. : Педагогика, 1989. С. 78–97.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

Альона Колісник, студентка ступеня вищої освіти магістра

*Науковий керівник: Н.О.Комарівська, кандидат філологічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

ORGANIZATION OF AESTHETIC EDUCATION FOR YOUNG SCHOOL LINES FOR LITERARY READING

Alona Kolisnyk, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті розглянуто можливості організації естетичного виховання учнів початкової школи на уроках літературного читання. Автор переконана, що для досягнення високого рівня естетичного виховання на уроках літературного читання учителю необхідно спрямовувати увагу дітей на літературознавчі аспекти під час опрацювання художніх творів, використовувати різні види читання, розвивати художні здібності та зв'язне мовлення під час виконання творчих завдань, використовувати інші види мистецтва на уроках літературного читання.

Ключові слова: початкова школа, естетичне виховання, літературне читання, мистецтво.

Abstract. *The article considers the possibilities of organizing the aesthetic education of elementary school students at the lessons of literary reading. The author is convinced that in order to achieve a high level of aesthetic education at literary reading lessons, the teacher should direct the children's attention to literary aspects during the processing of works of art, use different types of reading, develop artistic abilities and coherent speech while performing creative tasks, use other types art at literary reading lessons.*

Key words: *elementary school, aesthetic education, literary reading, art.*

У процесі пошуку шляхів переорієнтації освітнього процесу на розвиток творчої особистості учнів, реалізацію принципів гуманітаризації та гуманізації освіти, які відбуваються на сучасному етапі розвитку освіти, великого значення набуває естетичне виховання. Його мета формувати здатність сприймати і перетворювати дійсність за законами краси. Тому школа з перших років навчання має максимально використовувати можливості кожного навчального предмета для збагачення емоційно-чуттєвого досвіду дітей.

Естетичний розвиток людини виявляється у її ставленні до навколишнього світу. Під естетичними почуттями слід розуміти ті емоції, які викликають у дітей предмети навколишнього світу, переживання й усвідомлення їх з точки зору краси, добра, правди. Естетичне виховання – це цілеспрямована система формування здібностей людини підходити до світу, оцінювати предмети та явища і перетворювати дійсність за законами краси [1, с. 120]. Головною метою естетичного виховання є високий рівень естетичної культури особистості, її здатність до естетичного освоєння дійсності.

Проблема естетичного виховання учнів початкової школи (теоретичні основи і практичне естетичне виховання) знайшла відображення в дослідженнях вітчизняних та зарубіжних педагогів, психологів, методистів. Так, значну увагу естетичному вихованню приділяли Н. Александрова, Н. Вітковська, Н. Волошина, Д. Джола, Л. Коваль, А. Щербо та ін. Специфіку естетичного виховання молодших школярів на уроках літературного читання (методичний аспект) вивчали М. Ворона, Л. Єгурнова, Н. Миропольська, Л. Руденко, Л. Олесюк та ін. З прекрасним у природі, мистецтві пов'язані «самовиявлення» людини (дитини), тобто здійснення естетичної діяльності; «самореалізація» – втілення у продукті цієї діяльності власних індивідуальних здібностей, порухів душі, бажань; «самооцінка» – вміння правильно оцінити себе та свої можливості (Л. Виготський, А. Маслоу та ін).

Основним видом мистецтва, який засвоюється в школі протягом усього періоду навчання, є література – учні початкових класів починають знайомитися з нею на уроках літературного читання. Серед найголовніших виховних і розвивальних завдань, які ставляться на уроках літературного читання, науковці визначають: залучення дитини до естетичної діяльності, розвиток художніх здібностей, навчання способів особистісного втілення естетичних уявлень у творчу діяльність, що передбачає знання мови різних видів мистецтва й жанрів естетичної творчості.

Аналіз художнього твору повинен посилити емоційний вплив мистецтва слова на учнів. Основні умови, що забезпечують емоційність аналізу: виразність першого читання тексту; естетичне сприймання художнього образу; емоційність мови учителя; розгляд епізодів, які несуть найбільше емоційне навантаження; увага до ліричних відступів; розкриття краси поетичного слова, з'ясування засобів його вираження; перекази, близькі до тексту твору; належний рівень літературно-естетичної підготовки учнів, їх здатність відчувати різні емоції, співпереживати з героями; практичне засвоєння засобів художньої мови і формування умінь поетично висловлювати свої думки [2].

Щоб правильно сприйняти твір, школяр має розібратись у його зовнішній та внутрішній будові, природі його художньої організації, а це означає – знайти відповідь на запитання: чому даний текст є витвором мистецтва, тобто певною мірою оволодіти прийомом аналізу, що ґрунтується на знанні елементарних літературних понять [4, с. 3]. Спілкування читача з письменником відбувається опосередковано: через сприйняття

літературної форми, в якій автор закодував свої задуми. Об'єктом уваги молодшого школяра має стати слово, що осмислюється ним як засіб створення словесно-художнього образу, за допомогою якого автор виражає свої почуття, ідеї, ставлення до світу.

Усвідомлення ролі засобів виразності у творі дає учням змогу повніше відтворити в уяві картини життя, змальовані письменником, встановити зв'язок між ними, зрозуміти авторську позицію, що в свою чергу сприяє на певному рівні проникненню в емоційну тональність тексту. Спілкування з літературою як мистецтвом слова задовольняє природну потребу дитини в емоційних переживаннях, створює передумови для самовираження особистості.

На уроках літературного читання учні набувають умінь аналізувати, визначати особливості художніх творів, роль мовних засобів виразності у тексті. Також важливою ланкою літературно-естетичної освіти молодших школярів, на думку дослідників, є емоційно-оцінна складова. Оцінка учнем твору свідчить про те, у якій мірі він навчився користуватись набутими знаннями, як збагатилось його мовлення, розширився спектр емоційних станів та почуттів. Діти вчать пояснювати свою точку зору, описують ставлення до прочитаного, свої думки і настрої, аналізують засоби, якими автор твору зумів досягти певної читацької реакції. Таким чином, в процесі роботи розвивається не лише інтелект, а й формується почуття художнього слова, разом з яким зростає естетична реакція учнів на текст, як мистецький твір.

Таким чином, для досягнення високого рівня естетичного виховання на уроках літературного читання учителю необхідно: спрямовувати увагу дітей на літературознавчі аспекти під час опрацювання художніх творів; використовувати види читання, які б сприяли естетичному вихованню (хорове читання, усне малювання, читання в особах, тощо); під час організації художньо-виконавської діяльності застосовувати прийом обговорення досягнень і недоліків; розвивати художні здібності та зв'язне мовлення під час виконання творчих завдань; використовувати інші види мистецтва на уроках літературного читання для естетичного виховання.

Список використаних джерел:

1. Волкова Н. П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н. П. Волкова. – К. : Видавничий центр «Академія», 2001. – 576 с.
2. Волошина Н. Й. 3 теоретичних засад естетичного виховання учнів засобами мистецтва слова / Н. Й. Волошина // Педагогіка і психологія. – 1996. – №3. – С. 9-19.
3. Горобець Н. Формування естетичних почуттів молодших школярів засобами мистецтва / Н. Горобець // Рідна школа. – 1999. – №11. – С. 46-49.
4. Іванова Л. Літературна компетентність молодших школярів / Л. Іванова // Початкова освіта. – 2005. – (№38). – С.3-24.
5. Комарівська Н. Комплексне використання мистецтв як умова естетичного розвитку молодших школярів на уроках літературного читання / Н. Комарівська // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій : Збірник матеріалів науково-практичної конференції. – Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2015. – Вип. 4. – С. 274-277.
6. Колеснік К.А. Модель організації групової діяльності учнів при вивченні художнього твору / К.А. Колеснік // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті сучасних освітніх парадигм : збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 5-6 квітня 2017 р.) за ред. О.А.Голюк. – Вінниця : ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2017. – Вип. 6. – С. 69-73.
7. Каплінський В. В. Орієнтація вищого навчального закладу на забезпечення якості освіти / В. В. Каплінський, Н. І. Лазаренко // Психологія і педагогіка на сучасному етапі розвитку наук: актуальні питання теорії і практики: зб наук. робіт. – Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2016. С.– 111-114.
8. Коломієць А. М., Лазаренко Н.І. Концептуальні засади розвитку наукової діяльності педагогічного університету на сучасному етапі розвитку суспільства / А.Коломієць, Н.Лазаренко, Є.Громов // Освітній простір України : Науковий журнал. – Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2017. – Вип. 9. – С. 74-80.
9. Лазаренко Н. И. Формирование лекторского мастерства преподавателя в условиях вхождения в европейское образовательное пространство [Publicasia bola vydana elektronicky v Digitalnej kniznici UK RU] / Н. И. Лазаренко // Zbornik prispevkov z medzinarodnej Presovevedeckej konferencie konanej dria 18. Maja 2018 na Katadre andragogaky, Fakulta humanitnych a prirodnych vied Presovskej university v Presove. URL: P150-161. http: // www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Lukasova3.